

באר הגולה לט

הלכות פסח סימן תנא

ט טריין ונמכר
ה פקוק ה תרין
ה וקרבניא קתשוכי
ע טור דעם בעל
הסנהיג ב קריין
ה פקוק ב דקסח
ה ראש ש"ב צ טור
בסימן תנב בשם
אביו הראש
התקופות פסוק
צבדות גוללים ושאר
פוסקים ק טור בשם
אביו השני

אין להגזילן, וצריכין לבנו במקום הסדק והחלצה (רשביא בתשובה): ו כפל פלי הולכין בו אחר רב
תשמישו, הלכה קצרות אף-על-פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש, (מה) פינן
שרב תשמישן הוא בערוי שמקנה עליהן מקלי ראשון, (מו) פה הוא הקשרן: הגה ויש מחמירין
להגזיל הקצרות בכלי ראשון (טור בשם אבי העזר יברכי פי"ב וחספות טור מסכת ע"א), (מו) וכן הוא המנהג, (מה) וכן
בכל דבר שיש לחש שמא נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה (הגים פ"ה ואגור), ויש מחמירין להגזיל
פל כלי שתנה אף-על-פי שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין (רבינו ירוחם), וכן הוא המנהג
להגזילן, ובידעבד סגי להי (ג) (מט) בשטיפה, וקצרות גדולות שלא יוכל להכניס תוף פלי ראשון, (ג) [תן עליהם
אבן (כ) מלבן ויענה עליהם רותחין מקלי ראשון (נא) וטוי פכלי ראשון, (נב) וכן כל פיוצא בנה, ובעבר האבן
(נג) על כל הכלי שאז מגזיל בלו (ברכי פי"ב כ"ש הגים פ"ה ואגור וארה כלל נח): ז "יש מי שאומר (כ) דכפות
(נד) העשויות מקרן אין להם תקנה בהגזלה, והיון שמקלקלין במים חמין תשינן (נה) דלמא חייס
עליהו: ח (נו) אהד פלי עין * ואהד פלי אבן ואהד פלי מתקת דינן להקשירם בהגזלה: הגה (נז) וכן
קלי עצם צריכים הגזלה (הדכי פכ"ש): ט "המגעיל קדם שעה חמישית יכול להגזיל בחד כלי ראשון וכלי
שני וכלים שבלעו דבר מוצט (נה) ואינו חושש (גס-פן) אם מגזיל מקצת הכלי שני פצמים) (י"ט): י "פסלים
שמולחים בהם תפשו (נט) יש מצריכים להם הגזלה, (ס) ויש מי שחולק, ונראין דבריו. (סא) (וטוב

שערי תשובה

באר היטב

(עין פ"ה שפסיון קטח ע"פ ספרה ואינו אלא מעט ונבנה נאפית העיסה), שומר
כפשו ירחק מנהו: והפ"ח מהיר, ובשמש צדקה סיפן ט כתב שאסור לזקק בשעה
שקבדיון העיסה לרחוק דקח מן הדקח ולקפות אותה בפגור ולכשל אותה אחר, וקסיר
ס"פ מ"יש קשיע דענין הוספה קטח בעפה, ויש סג"ה טבן המחבר שדעבד קטר:

אין מצב, סגרי"ל: (כג) בשטיפה, וכן בדיעבד אם לא הגזיל הקצרות
ככיר נ"כ אינו אסור, ואם ידוע שחוף מעל"ע השתמשו בו בכלי
ראשון, אעפ"י שעקר תשמיש שלו הוא בכלי שני, צריכין הגזלה בכ"ר
תקא ונאם ע"י אחר צריך ללבן לכ"ע, ושטיפה הינו לשפשו תחלה
היטב במים כדי להסיר כל הדבוק עליו ואח"כ שוטפין במים, פמבאר ב"ד סיפן קכא: (כז) מלבן, וכן נהגין לענין הקשר השלמתו
ותפסלות, ונבג השלמן כדי שלא יצטנן המים, אחרונים, ועי' סיפן תנב ס"ב בהג"ה, וקצרות שיש להם אגנים ובליטות קצין פפתורים ופרחים
שאו יא אלהבד האבן ע"פ פלו אין להם תקנה אלא שמיניס ליוה, וכן סיפן אין להקשירם באבן, מ"א: (כח) דכפות, והיה סבין שהקמא

באר הגולה

משנה ברורה

לגזרן נכו', והוא הדין (מו) כסוי כלים המקביר על-ידי צירים שאי
אפשר לנקות, או קצרות עם אגנים קצין צירים, אף מבחין החמץ
נכנס שם פדוצ' (44) ואי אפשר לנקות, אין להגזילם פלל: ו (מה) פינן שרב תשמישן נכו', והוא הדין (מח) פלים שמשמשין בהן
בצונן, די להן בשטיפה לדעה זו, אף-על-פי שלפעמים השתמשו בהן בחמין (44): (מו) פה הוא הקשרן, ומכל מקום אם ידוע שחוף
מעת-לפניה (44) השתמשו בו חמץ בכלי ראשון ממש (44), אף-על-פי שעקר תשמיש שלו המיר הוא על-ידי ערוי או בכלי שני, (מט) צריכין
הגזלה בכלי ראשון דוקא אלא בכלי עלמא, ואם על-ידי אחר, צריך לבנו: (מז) וכן הוא המנהג, ומכל מקום בדיעבד (ז) סמכין
אדעה ראשונה: (מח) וכן בכל דבר נכו' בכלי ראשון, והוא הדין אם (נא) יש לחש שנשתמש בו לפעמים על-ידי האור, צריף
לבנו דוקא (44), ובלבד קל, גדלעיל סעיה ד בהג"ה: (מט) בשטיפה, והינו ששפשו תחלה (נב) היטב במים כדי להסיר כל הדבוק
עליו ואחר-כך שטפו במים: (ג) [תן עליהם אבן מלבן, וכן נהגין לענין הקשר השלמתו והתפסלות, ונבג השלמן תחלה כדי שלא
יצטנן המים הרוחחין ששופף (44) ח"י]: (נא) והיו בכלי ראשון, ורצה לומר, אף-על-צ"ב דאין זה אלא ערוי, מפל מקום פיון שהוא על-ידי
אבן מלבן (נז) אין מניח המים להצטנן (44) והיו פאלו נתנן בחוף כלי ראשון (44), וצין פאלה רבה שהקריע לדינא, וצ"ל פלי פנים אינו מועיל
הגזלה על-ידי אגנים אלא בקצרה וכיצא בנה שרב תשמישן הוא רק על-ידי ערוי בכלי ראשון, מה שאין בן בדבר שרב תשמישן הוא
בכלי ראשון אינו מועיל להגזיל באפן זה, ולא הוי בכלי ראשון ממש (44), ולענין דעיה נראה, דאפלו בקצרה וכיצא בנה (מ) אין להקל
לכתחלה להגזיל על-ידי אגנים אלא בידוע שהוא אינו פניומו משמש פלי ראשון: (נב) וכן כל פיוצא בנה, כגון דפי מולחנות של
קשר או גבינה, דלפעמים נותנין עליהם חמין נא"ר]: (נג) על כל הכלי, ואף-על-צ"ב דבאניה מקום אינו נוגע האבן, מי התמיסה העולים
מן האבן (נה) נוגעים שם ושירי, ומכל מקום בקצרות שיש להם אגנים ובליטות קצין פפתורים ופרחים, שאז אי אפשר להעביר האבן על-
פני בלו, (ט) ואפשר שגם מי התמיסה לא יגיעו תקף שם, (ו) וכן להחמיר שלא להגזיל על-ידי אבנים, פי אם יכניסם ליוה:
ז (נד) העשויות מקרן, כבר פתתי לעיל בסעיה-קטן כג דהוא הדין אם רק התקא שלתם עשויות מקרן: (נה) דלמא חייס עליהו (44),
והקשויה מפער"ל-מוטערי, פיון שהוא קשה מאד אינו דומה לקרן נאחרונים: ח (נו) אהד פלי עין, ודוקא אם (נז) הכלי חלק
כלי שום סדק וקמא: (נז) וכן פלי עצם, חוץ מקרן דהוא בך, וחיס שלא תתקלקל, אין מועיל הגזלה, וכפ"ל: ט (נח) ואינו
חושש, וכתבאר לקמן בסיפן תנב: י (נט) יש מצריכים נכו', פיון (נז) דאינו נהר פל השנה פמלח מחמץ, שמא היה שם מוצט
חמץ וקבל הכלי טעם מעט וחוור ונותן טעם בפסח: (ס) ויש מי שחולק, דאחוקי אסורא (ס) לא מחוקינן: (סא) וטוב להגזילן.

שער הציון
(מ) פרי"מגדים: (מח) פן מוכח בפוסקים: (מט) עלת-שבת וחקיעקב ואלה רבה ופרי חדש בשם רמ"ע: (נ) אלה רבה את ח"י וחקיעקב ומקורתיים והג"ר
נוצמן בפרי"מגדים ששפסקם פם לענין דיעבד, אבל שוטט דבאנו פניומו נוכל לסמך על פל אלו הפוסקים להקל]: (נא) פרי"מגדים ושי"א, כתב הפרי"מגדים,
דלפי זה קצרות של כדיל שאופין בו לפעמים עגות על פגור דרוף מן הגזלים אין לו סנה, והלא צריך לכתחלה ללבנו והנה נטר על-ידי הלבנו, והספר בית
מאיר מצאתי, דמכל מקום בקצרות אלו אם ידוע שאין בניומו משמש זה של אפסת עגות נכלל לסמך על דעה ראשונה ופאי בהגזלה לכתחלה, וכבד דכן
ראוי להורות: (נב) אחרונים: (נג) תנ"א: (נד) עין בפרי"מגדים בשם הש"ך, ומכל מקום בידוע שהוא אינו פניומו יש לסבך אשאר פוסקים להקל: (נז) ט"ז
ואסור וההר: (נו) פן מוכח ממחצית-השקל שהשנה דעת המגן-אברהם להט"ו, ויש אחרונים (עין בחק"יוסף ובאלה רבה) שסוברין שלדעת הט"ו שרי, ומכל
מקום קמא נכון להחמיר בנה אחר דסביח מחמיר בכל גווי: (נז) מגן-אברהם: (נח) ט"ז לקמן בסעיה-קטן כד: (נט) אחרונים: (ס) פרי חדש ושי"א:
הרגום: 1 ערך.

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תנא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טו]

א' קְעוּתָה עִם אֲזַנָּים פְּצִין צִירִים, אָף מִפְחוּץ הַחֶמֶץ נִכְנָס שָׁם כְּיָדוּעַ⁴⁴³.

43) ואם אפשר להסיר את הידיות מהסיר, דעת הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי ח"א עמ' לד) שצריך להסיר, ועל כל פנים להרפות את החיבור בינן לבין הסיר, מפני שמצוי שהן מתרופפות במשך הזמן ונכנס חמץ ביניהן לבין הסיר ונכשש שם חמץ בעין יש להסירו לפני ההגעלה.

ולגבי הגעלת כלים חדשים [משומן איסור שנמרח עליהם, ואינו איסור בעין אלא טעם בלבד], דעת הנר"ש וואזנר (שם עמ' לב) שאף שמן הדין אין צריך להסיר את הידיות שלהם, מפני כמה צדדי היתר, מימ המהדר להרפות, תבוא עליו ברכה. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פניג אות י), שצריך להסיר את הידיות, ואם אי אפשר להסיר צריך ללבוש את הכלי באותו מקום [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק ג) שבזמנינו דעת הרבה פוסקים שאין צריך להגיעלם מעיקר הדין].

[משנ"ב ס"ק טז]

אָף-עַל-פִּי שְׁלֻפְעִימִים הַשְּׁמֵשׁ פֶּהָן כְּהִמְיָן⁴⁴⁴.

44) ובטעם הדבר שהולבין אחר רוב התשמיש של הכלי אף בכלי שבלע חמץ או כל דבר האוסר כשהוא חם ואין מצרכים הגעלה בגלל בליעה זו, כתב הב"י (סכ"ה-ב) בשם הרשב"א שהואיל ומדאורייתא כלי שאינו בן יומו מותר בלא הגעלה, כשנזרו חז"ל שלא להשתמש בו שמא ישתמש בכלי בן יומו, לא גזר שצריך הגעלה אלא כפי אופן רוב תשמישו של הכלי [וראה פמ"ג משב"ז ס"ק יא]. ואף על פי שכלי שלא השתמשו בו אלא פעם אחת בלבד ברותחים בודאי שצריך להגיעלו, ואם בן מרוע אם השתמשו בכלי פעמים נוספות בצונן פוקע ממנו חיוב ההגעלה, ביאר בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"ה סוף סי' לא) שהאיסור להשתמש בכלי שאינו בן יומו הוא איסור על האדם [אטו בן יומן] ולא על המאכל, ולפיכך נאחר שהשתמשו בכלי פעמים נוספות בצונן ועל ידי כך נחשב הכלי ככלי המשמש לצונן, יודעים כולם שזהו הטעם שאין צריך הגעלה להכשירו, ולא יטעו לחשוב שמתיר להגיעל כלי ששימש לרותחים, כשהוא בן יומו. וכעין זה ביאר הגרמ"מ עפשטיין (שו"ת שלמת יוסף סי' לה, וראה שם סי' ה מה שכתב בעל הצפנת פענח) שיש להקל בזה מפני שההגעלה שהצריכו חכמים לכלי שאינו בן יומו אינה להוציא את הטעם הבלוע אלא רק תקנה להגיעל את הכלי, וחז"ל קבעו ששם הכלי וגזרו נקבע לפי רוב תשמישו.

ובטעם הרמ"א שהחמיר שלא להכשיר כלי כפי רוב תשמישו, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שהוא מפני שכובר הרמ"א שטעם זה הוא טעם עמוק, ולא ידעו רוב העם לחלק בדבר, כמבואר בס"ז (ס"ק יא).

ובלי שבלוע בו חמץ והדרך להשתמש בו לדבר הריף, אשר משביח טעם שנפגם ולאחר מעת לעת משעה שנבלע, כתב החזו"א (א"י"ח סי' קיט ס"ק טו ד"ה ולהאמור) על פי סברת הרשב"א הג"ל, שלכל הדעות אין הולכים אחר רוב תשמישו, שהרי נזחן הוא ככלי בן יומו, ולכן צריך להכשירו כפי בליעתו, וכן כתב בשו"ת בית שלמה (ארו"ח סי' נד). מאידך, הדעת תורה (יו"ד סי' צו ס"א ד"ה ודע דכל) היקל בזה מדין ספק ספקא, ספק שמא חומרת דבר חריף אינה מדאורייתא [ראה פתחי תשובה יו"ד סי' צה ס"ק ד], ואף אם דבר חריף אסור מדאורייתא, שמא הלכה מדעת הסוברים שמלבד חילתית אין דבר הנחשב דבר חריף [ראה שו"ע יו"ד סי' צו ס"א]. וכלל זה שהולבין אחר רוב תשמיש הכלי, האם נאמר רק באופן

בליעת המאכלים שרובם התבשלו בצונן ומיעוטן בחמין, או גם על עצם המאכלים שרוב המאכלים שהתבשלו בו דיו של היתר ומיעוטן של איסור שלא נצטרך הגעלה, כתב החזו"א (שם) שלענין המאכלים לכל הדעות אין הולבין בזה אחר רוב תשמישו, אלא אם השתמש בכלי פעם אחת לדבר איסור, ופעמים מרובות לדבר היתר, ודאי צריך להגיעלו. וכתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קטז אות ג) שצריך להכשירו כפי האופן שנבלע בו האיסור, כגון בליבון, גם אם רוב תשמישו בדבר היתר הוא באופן שאינו צריך אלא הגעלה. וכן כתב הנר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' צו אות ד) שלדעת השו"ע שהולבין אחר רוב תשמישו, אין מכשירים כלי מבליעת חמץ אלא כפי רוב תשמישו במאכלי חמץ.

[משנ"ב ס"ק מז]

וּמְכַל קָקוּם אִם יָדוּעַ שְׁתוּחָה מַעַת-לְעַת⁴⁴⁵ הַשְּׁמֵשׁ: בּוֹ חֶמֶץ בְּכָלִי רָאשׁוֹן מְשֻׁשׁ⁴⁴⁶.

45) ואף שיעבור זמן של מעת לעת עד שעת איסור חמץ, כתב החזו"א (א"י"ח סי' קיט ס"ק ג) שאי אפשר להכשירו כפי תשמישו הקל, אשר הוא רוב תשמישו, כיון שצריך שבשעת ההגעלה יהיה הכלי אינו בן יומו משמישו החמור, ולכן צריך זמן של מעת לעת משעת השימוש החמור עד שעת ההגעלה. ועוד, שלפעמים יגיעלו את הכלי לפי שימושו הקל מיד לאחר השימוש, ויהיה בלוע בו חמץ לאחר שעת איסורו, ולפיכך לא יולקו חכמים בדבר.

46) והחזו"א (שם סי' קכב ס"ק ד) כתב, שגם אם הוא מכוסף אם השתמש בכלי זה ביממה שלפני ההגעלה, מימ נראה להחמיר, ורק כשאינו מסתפק בדבר אין צריך להחמיר בסתמא. כיון שאינו שכיח.

[משנ"ב ס"ק מח]

וְהוּא הִדִּין אִם יֵשׁ לְחֵשׁ שֶׁשְּׁמֵשׁ בּוֹ לְפָעִמִּים צִלְיָי הָאוּר, צָרִיף לְבַנּוֹן דְּרָקָא⁴⁴⁷.

47) אכן, לגבי סכינים כתב לעיל (ס"ק יט) שמפני שרוב תשמישם אינו באש, יש הסוברים שבליעת חמץ נחשבת דהיתרא בלע, די להכשירם בהגעלה.

[משנ"ב ס"ק נ]

וַיִּנְבֵּא הַשְּׁלֵמָן הַחֵלָה כְּדִי שְׁלֵא יִצְטַנֵּן הַפִּיִּים הַרוֹחֶחֶן שְׁשׁוּפָה⁴⁴⁸.

48) וכן בהכשרת ארון עם מדפים שבלוע בו חמץ, כתב הש"ד חמד (אסיפת דינים מערכת חמץ ומצה סי' ז אות יב) שבספר הנהגות ישרות כתב בשם הגי"ר ח"ד מסטעפין שאין להגיעל את המדף הגבוה תחילה, מפני שבאופן זה יוובו המים למדף התחתון ויצננו את מי ההגעלה שיערה עליו אחר כך, ובשו"ת שואל ומשיב (מהדורה המי שאה סי' ד) כתב טעם אחר בדבר, שאם יגיעל תחילה את המדף העליון, לבישועל לאחר מכן את המדף התחתון תעלה זיעה ממי ההגעלה ותיבלע במדף שנעליו.

[משנ"ב ס"ק נא]

אִין פִּנִּיִת הַפִּיִּים לְהִצְטַנֵּן⁴⁴⁹ וְהָיָה פְּאֵלוֹ נִתְּנָן פְּתִיף פְּלִי רָאשׁוֹן⁴⁵⁰ וכו', דְּלֵא קָרִי פְּכָלִי רָאשׁוֹן מְשֻׁשׁ⁴⁵¹.

49) וכן לגבי הכשרת מדיח כלים לפסה אשר דפנותיו עשויות אלמיניום, כתב בשו"ת אגרות משה (א"י"ח ח"ג סי' נח) שיש להגיעלו על ידי הנחת אבן או ברזל מלובנים בתוכו ועירו מי המדיח עליהם, אך בין בשר לחלב, כתב (שם) ובי"ד ח"ב סי' כח-כט) שאין צריך להגיעל את דפנות המדיח, מפני שדין הבליעות אינו אלא כניסת בר ג'ט דהיתרא. אכן, לגבי הרשתות שבמדיח, **המשך במילואים עמוד 17**

מילואים הלכות פסח סימן תנא המשך מעמוד קודם

להגיעל במים המעלים רתיחות אפילו כלי שבלע משמן רוחח, אף על פי שחום השמן גבוה מחום מוי ההגעלה.
ולענין הגעלת כלי שבלע בליעת היתור, ראה מה שכתבנו לעיל (סיק ב).
(37) ודבר שבלע בכלי ראשון שהעבירוהו מעל גבי האש, כתב הפמ"ג (משב"ז סי' ט) שאפשר להכשירו בכלי ראשון שאינו על גבי האש וכן מדיק מהטור (וירד סי' קכ"א סי' א) שכתב שאם השתמש בכלי על גבי האש צריך להגעילו על גבי האש, ומשמע שאם לא השתמש בו על גבי האש יוכל להגעילו שלא על גבי האש, אלא שנהגים לכתחילה להגעילו הכל על גבי האש ביורה המעלה רתיחות, והחז"א (אורח סי' קכ"ב סי' ה, וירד סי' מד סי' ב) כתב שאפשר להכשירו בכלי ראשון שאינו על גבי האש, והוסף, שכל שכן שאפשר להגעילו בכלי ראשון שעל גבי האש, אף אם אינו מעלה רתיחות.

[משנ"ב סי' ק לח]

שְׂמֵשִׁינְךָ בְּקַעְרוֹתָיִךָ, דִּי לְהַכְשִׁיחַ בְּכָלֵי שְׁנֵינֵי.

(38) ואם מערה מהקירחה לקערה על ידי מצקת, כתב לעיל (סי' שיח סי' ק מה) לענין ביטול בשבת, שהקערה נחשבת בכלי שלישי [וראה שם (סי' פז) שכתב שנחשבת ככלי שני, וכמה שכתבנו שם].

(39) ולגבי דברים המונחים בכלי שני ביחד עם דבר גוש רוחח (שהינו בכלי ראשון) ועגעים בו, כתב לעיל (סי' תמו סי' כד) שיש להחמיר להחשיבם כמו שבלעו המץ בכלי ראשון [על פי השי"ך וירד סי' קה סי' ת, וראה משנ"ב (סי' שיח סי' סה)], והוסף, שיתכן שיש להחמיר בהם אף כשהם מונחים יחד עם דבר גוש בכלי שלישי [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' לה)].

[משנ"ב סי' ק לח]

הַקְּשִׁיחַ בְּכָלֵי שְׁנֵינֵי.

(40) ואם היה חום התבשיל שבכלי השני בשיעור שנה לאכילה [ברציפות], דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק בדיני ביטול פ"ט סי' ג אות ב) שאפשר להקל שלא להגעיל את הכלי.

[משנ"ב סי' ק מא]

לְעִרּוֹת עֲלֵיו [כ"ה], וְעִרְיָה לְנֶהַר שְׁלֵא יִפְסִיק הַקְּלִיפָה.

(41) וכשמערים מים רותחים על גבי כלי המץ [כגון שיש הבלוע מחמץ], כתב בשע"צ לעיל (סי' תמד סי' ד) בשם הפמ"ג שאין לערות מכלי המיועד לביטול בפסח [כגון קומקום של פסח], ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (סי' זה סי' ט) שאם יעשה כן, יעלו האדים מהכלי התחתון על ידי הקילוח [ניצוקין] ויבליעו טעם המץ בכלי העליון [כמבואר ברמ"א (וירד סי' קה סי' א), עינין לברורו הפמ"ג (סי' תמד אי"א סי' ד) שהובא בשע"צ שם]. והוסף השו"ע הרב, שמטעם זה נהוגות הנשים שלא להשתמש בפסח בקדרה שעירו ממנה על גבי כלי חמץ מתחת לאבן מלובנת כדי להגעילה [בדלה"ק (ס"ז)], אלא שאם כבר השתמש בקדרה זו ומישלו בה, בדיעבד אין המאכל נאסר [כמבואר ברמ"א ביריד שם].

(42) וכן לענין ביטול בשבת, כתב לעיל (סי' שיח סי' ק עד) שתבלין שעירו עליו מכלי ראשון באופן שלא נפסק הקילוח, נאסר [התבלין] אף בדיעבד [כדין דבר שנתבשל בכלי ראשון], ומבואר מדבריו שכשנפסק הקילוח לא נאסר.

שבשניים בולעות מדבר גוש, ונהגים להחשיב דבר גוש ככלי ראשון [כמבואר בשי"ך וירד סי' קה סי' ח] וכן יתכן שכולעות מדבר חרף, יש להקפיד שלא לאכול מאכלי חמץ חמים או חריפים כדי שעות קודם הפסח, ואכן כשעושים כן, אין צורך להחמיר שלא לאכול בפסח עצמו דבר חרף או חם, מפני שמניעת שמחת יום טוב שתיגרם במניעת האכילה נחשבת כמקום הפסד מרובה, ויש לסמוך בזה על דעת הפוסקים הסוברים שנותן טעם לפגם מותר בפסח, וכן לצרף את דעת הפוסקים שרק חילתית נחשבת כדבר חרף לענין השבחת דבר פגום. והוסיף שם, ובנשמת אברהם ח"א סי' א, שנכון מאוד להגעיל את הסתימות שבשניים על ידי שתית מים בשיעור חום שרגיל לשתותם תמיד, והיינו בערך שבעים מעלות [צלוי"ס], שהיו אין אוכלים ושוחים בחום גבוה מזה. אמנם, לענין בשר וחלב, כתב שם שאין צורך להחמיר בזה, מפני ששומכים על כך שהמאכל נפגם בחלל הפה לגמרי, ואף מה שבלע בשניים [ראה ח"י חתם סופר חולין קה, א].

וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק בדיני ביטול פ"ט סי' ג אות ג) שפיון שיש אנשים השוחים כוס תה בחום שהיה סולדת בו [דהיינו שבעים האחת מעלות, שם אות ח], יש להחמיר להגעיל את השניים התחתות לפני פסח, וכן יש להימנע מלאכול חמץ חם כדי שעות קודם זמן איסורו. אכן, לענין בשר בחלב כתב שהעולם מסתמכים על כך שהכל הפה פוגם מהר, באופן שאף דבר חרף שאוכל לאחר מכן אינו מתקן, ולכן אין צורך להכשיר שניים תחתות מכשר לחלב. ואף בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' לו) כתב שהמדרקקים מגעילים את השניים לפני פסח.

ולשתיה כוס תה בערב פסח שחל בשבת כדי להגעיל את שניה, דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו שם עמ' כט) שמותה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם) שלא נחשב כתיקון כלי, ומשום שלא נעשה תיקון מיד בשעת ההגעלה עד שעת איסור חמץ. ובשו"ת מנחת יצחק (שם) כתב כשם ה"ר"מ שטרנבוך עצה לדבר, להגעיל את השניים בערב שבת, ובשבת לערב עליון מים רותחים מכלי ראשון, והסכים עמו.

ובמקום שעוללות השניים התחתות להתקלקל אם יגעילן, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קמח) שאפשר להגעיל אותן בכלי שני, שאף על פי שבלעו מדבר גוש, מ"מ כיון שיש להקל בדין דבר גוש בשעת הצורך [כמבואר בשו"ת חתם סופר וירד סי' צה, בשם רב], ואף אין מצוי שאוכלים מאכלים חמים בשיעור שהיה סולדת בו, יש להקל בדבר, אך כשאפשר להגעיל בלא שיתקלקל, כתב בשו"ת שבט הלוי (וירד סי' עד) שיעילן בכלי ראשון, או על כל פנים על ידי עירוי מכלי ראשון.

[משנ"ב סי' ק לו]

הַעוֹמֵד אֶצֶל הָאֵשׁ הַקְּאָאָה וכו', צָרִיךְ הַלְּגֵעִיל גַּם-בֵּן בִּאֲפֵן [ה"ז].

(36) ואף דבר שבלע בכלי ראשון שהומו נבוא ממאה מעלות, כגון סיר לחץ, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדרת סי' נא) שאין צורך להגעילו בחום גבוה יותר ממאה מעלות, אלא די בכך שהיה מי הגעלותו חמים בשיעור מאה מעלות, שאם לא כן היה הפוסקים מוכירים שיש להקפיד על כך. וכן דעת הגר"ש אלישיב (חשו"ק המד פסחים עד, א) והגר"י קרליץ (חוט שני פסח פי' סי' ח), וכיארזו שחז"ל אמרו שחום של מים המעלים רתיחות מפליט את הבליעות שבלעו בכלי בכל חום שהוא. והוסיף הגר"י קרליץ (שם), שמטעם זה אפשר

הלכות פסח סימן תנא המשך מעמוד לט

מלהכשיר מדיח כלים, כיון שקשה לכיין שהמים הרותחים יגיע לכל אותם המקומות אליהם הם מגיעים בשעת השטיפה, וכן מפני שיש בו חתיכות פלסטיק שאי אפשר להכשירן [וראה מה שכתבנו להלן (סי' ק

כתב (שם) שאין להכשירן בין שימוש בשר לשימוש חלב או להיפך, הואיל וחמישים שנשאר עליהן בעין, מאידך, דעת הגר"ש והאז"ר (קובץ מבית לוי ח"א עמ' ל) שראוי להימנע

מילואים הלכות פסח סימן תנא המשך מעמוד קודם

האש, מפני שמקבל הוא את חומו בשעת הבישול, אין הגעלתו בעירוי מכלי ראשון מועילה להכשירו.

[משנ"ב ס"ק נה]
הלמא תיזים עליהם.

62) ואם עבר והגעיל, כתב הערוך השלחן (סי"ב) שהגעלה מועילה, וכעין זה כתב הפמ"ג (משב"ז סוף סי' זה ד"ה בלי עצם), שאם עבר והגעיל כפות אלו ואחר כך בישל בהן לא נאסר התבשיל, ואם השתמש בהן במידה, הסתפק בזה הפמ"ג (משב"ז סוף יג) ונשאר בצי"ע. ולגבי ליבון, כתב הפמ"ג (משב"ז סוף ב) בפשיטות שמאכל שנתבשל בכלי שחם עליו וליבנו במידה נאסר, כמובא לעיל (סי' יד), אכן, לענין כפות העשויות מקרן יש טעם נוסף להיתר, שהרי הובא בפמ"ג שם בשם ספר תמים דעים שמותר להגעילן לכתחילה כשהוא אינו חס עליהן שמא יתקלקלו.

[ביה"ל ד"ה ואחר]
זמן פלי גללים.

63) וכלים אלו, כתב הפמ"ג (משב"ז סוף סי' זה ד"ה כלי גללים) שעשויים מגלגל בקר, ולפיכך מועילה להם הגעלה, כשם שמועילה בכלי אדמה. מאידך, החזו"א כתב (ארי"ח סי' קכ סוף ב) שכלים אלו עשויים משיש ולכן מועילה להם הגעלה, ואילו כלים העשויים מגלגל בקר אין להם תקנה בהגעלה, שהרי גרועים הם מכלי אדמה, ולדעתו (המובאת לעיל סוף יח) אין הגעלה מועילה אף בכלי אדמה, וכן כתב היר"ד והרה"ר (יריד סי' ט פירוש הארוך סוף סוף פא ד"ה והנה מתוך).

ושיש העשוי משחיקת אבנים הנצרפים בכבשן [שיש קיסר], דעת הגר"שיו איערבך (הליכות שלמה פסח פ"א סי' ט) שמועילה בו הגעלה, כשם שמועילה היא [לדעת המשגיב] בכלי אדמה.

קנה], ועוד, שקשה לנקות את מסנן המדיח [פילטרי] ואת סביבותיו, ובמקום שיש צורך גדול להכשיר מדיח כלים, דעתו (שם) שיש לשאול חכם האם וכיצד לעשות זאת. ולגבי השימוש במדיח אחד הן לבשר הן להלב, דעתו (שם) שאין לעשות כן, גם אם מחליף את המגשים בין שימוש אחד לחבירו.

ולענין הכשרת שיש מטבח, דעת הגר"שיו איערבך (הליכות שלמה פסח פ"א סי' ואחרות הלכה ה"י יח) שהמנהג הוא להכשירו על ידי עירוי מכלי ראשון על גבי אבן מלוכנת, באופן שלא נפסק הקילוח, או על ידי עירוי מקומקום השמלי, הנחשב ככלי ראשון הנמצא על גבי האש. מחמת הכרח המלוכנן שבו, ולאחר ההכשרה נהגים לכסות את השיש, וכן דעת הגר"שיו וואנר (קובץ מבית לוי שם ע"י כח) שיש לקנות את השיש היטב ולהדמיע מלהשתמש בו בחמץ למשך כ"ד שעות, ולאחר מכן לערות עליו מים רותחים מכלי ראשון שאינם בן יומם המשמש לחמץ, ולאחר ההכשרה נהגים לכסות את השיש, ואם אינו מכסה את השיש או שמכסהו בנייר אלומיניום שנקרע בקל, צריך להגעיל את השיש על ידי עירוי רותחין על גבי אבן מלוכנת, וכשיש צריטי, שאי אפשר להניח עליו אבן מלוכנת מחמת קלקול השיש, דעתו (שם) שאפשר להקל להכשירו על ידי עירוי בלבד.

50) ולגבי הכשרת שולחנות, כתב להלן (סי' קיד) שגם אם לא עירה על גבי האבן המלוכנת מכלי ראשון אלא שפך עליה רותחין מכלי שני, נחשבים הם ככלי ראשון מחמת האבן שמרתיחתם.

51) וכן כתב להלן (סי' פח) לגבי מרחבה, שאם יכול להגעילה בתוך כלי ראשון, לא יגעילנה על ידי עירוי על גבי אבן, כיון שיש פוסקים הסוברים שהגעלה על ידי עירוי על אבן אינה נחשבת אלא כהגעלה בעירוי.

וכן לגבי הכשרת מיקרוגל, דעת הגר"שיו אלישיב (שבות יצחק דיני מיקרוגל פ"ה אות ד) שכיון שנחשב הוא ככלי ראשון המתנ על גבי

הלכות פסח סימן תנא המשך מעמוד 84

מקומות אין אפשרות להכשיר כלי חרס, ורק באן שהבליעה נעשתה בעזרת הקלו בדבר, והחזו"א כתב (ארי"ח סי' קכ סוף ג ד"ה ואמנם) בטעם הדבר, שאם יעשה כן אין על הגעלה זו שם הגעלה של שלש פעמים, ואין היא נחשבת אלא כאילו הגעילה פעם אחת במשך זמן ארוך, שהרי המים הראשונים כבר קיבלו טעם מבליעת הכלי ותש כחם מלהוציא את הבליעה בפעם השניה והשלישית, ותמה על טעמו של הדיישה.

[משנ"ב שם]
אָלָא אַפְלוּ קַפְרִיָּין.

105) ומימיה שיתכן שנפל לתוכה פירור חמץ, כגון ששתה ממנה כשעה שאכל חמץ, דעת הגר"שיו איערבך (ספר הגעלת כלים פ"ג הע"י ריח"י) שמוותר להשתמש בה בפסח בלא להכשירה [על כל פנים בנזקם שאי אפשר להכשירה], שיש לתלות שמאז שנכנס בה פירור החמץ כבר מילאו בה מים שלש פעמים למשך כ"ד שעות. מאידך, דעת הגר"שיו וואנר (שם) שצריך להכשירה על ידי הגעלה או על ידי מילוי ועירוי שלשה ימים, ורק כשאינו יכול להכשירה בכך, יחזנה היטב במי סוכן וישטפה ודי בכך.

[משנ"ב שם]
לא מקני ערוי אַפְלוּ פְּשָׁא פְּלִים שְׁאִינִם כְּלִי־הַיָּהוּ.

106) ובלי חרס שנכבש בו איסור, כתבו הש"ך (שם) והחזו"א (ארי"ח סי' קכ סוף ב) שגם הגעלה אינה מועילה להכשירו.

[משנ"ב סוף קיז]

דְּתוּ קְרִי נִזְקִים טַעַם לְפָנֵינוּ.

102) והחזו"א כתב (שם), שאם מגעיל חבית שאינה בת יומה קודם זמן איסור חמץ, מועילה לה הגעלה, אך אם מגעיל חבית בת יומה קודם זמן איסור חמץ או שמגעיל אותה כשאינה בת יומה לאחר זמן איסור חמץ, הסתפק הש"ך (יריד סי' קלה סוף ג) אם מועילה לה הגעלה. אכן, להלכה כתב החזו"א (שם) שנראה שהגעלת כלי בן יומם מועילה אם עושה כן קודם זמן איסור חמץ.

ולגבי דין מילוי ועירוי שלשה ימים [המבואר להלן (סי' קיח)] כתב החזו"א (שם) שבודאי אפשר למלא מים בפעם הראשונה גם כשהחבית היא בת יומה, כיון שמי"מ ישהו בה המים כ"ד שעות, ולאחר זמן זה כבר לא תהיה הבליעה בת יומה.

[משנ"ב סוף קיח]

הַיָּהוּ, שְׁמִימָאָנִי מִים.

103) ואף שאר משקים, כתב החזו"א (יריד סי' נה סוף ז) שמועילים להכשר זה.

[משנ"ב שם]

וְאַחֲרָיָהּ יַעֲרָה מִמֶּנּוּ אֵת הַמִּים וַיִּמְלְאוּ מִים אַחֲרֵיהֶם.

104) וטעם הדבר שאי אפשר להחזיר לחבית את אותם המים שעירה ממנה, כתב הדיישה (יריד סי' קכא אות ה) שהוא כדי לפרסם שבשאר

